RAFIKI

Världen är full av nya kompisar!

Nr 1 · 2016

Rajabu
– får gå i skolan nu

Lovisa från Bolibompa:
"En bra kompis kan man lita på"

Pingvinen – stiligast av alla djur?

Barnkonventionen artikel 23: Om barn med funktionsnedsättning
– Alla har rätt att vara med

Hej!

I det här numret pratar vi om något som ibland kan vara svårt att ta upp. Hur är det att leva med en funktionsnedsättning? Rafikis knattereportrar har träffat Lovisa som har jobbat med Bolibompa och hon vet hur det är att sitta i rullstol.

Alla barn har rättigheter och självklart även de som kämpar med att kroppen krånglar. På sidan 3 kan du läsa vad barnkonventionen säger.

Vi tar upp en del svåra ord och vad funktionsnedsättning är på sidan 7.

Du möter Swabiya, 14, och Yosef, 8, och får veta hur det kan vara att leva med funktionsnedsättning i andra länder.

Att inte hela kroppen fungerar som vi önskar kan göra det svårt. Men om vi fixar till det så att alla kan vara med på sitt sätt, så är det ju inte mycket som hindrar längre, eller hur?

Prova på leken på s 15.
Den kan alla vara med i!

Hälsningar
Rafiki

Barnkonventionen
ARTIKEL
23
Alla barn har samma värde och samma rättigheter

Alla ska kunna vara med – det vinner alla på

I barnkonventionen står det att alla barn har samma värde och samma rättigheter.

Artikel 23 i barnkonventionen handlar om barn med funktionsnedsättning och deras rättigheter. Var tionde barn i världen har funktionsnedsättning. Några har fötts med det, andra har fått nedsatt funktion genom sjukdom eller olycka. Det finns fysiska funktionsnedsättningar där barn har svårt att använda sin kropp. Psykisk funktionsnedsättning betyder att det tar längre tid att förstå och lära sig saker.

För många barn med funktionsnedsättning är livet ofta svårt. Många av barnen världen över ses inte som en del av samhället. De får inte vara med. Det händer till och med att barn blir undangömda och inte alls får träffa människor utanför hemmet.

Alla barn har rätt att gå i skolan, men bara ett av tio barn med funktionsnedsättning i fattiga länder får göra det. Barn med funktionsnedsättning har såklart samma rätt att gå i skolan som alla andra. Men tyvärr förstår inte alla vuxna det.

Alla ska vara med. Annars blir det inte bra för någon till slut. Ingen ska behöva känna sig utanför.

© Henry Hahne

Lärartips finns på www.rafiki.se

Swabiya är en 14-årig tjej från byn Nguvumali i Tanzania. Hon började, som de flesta barn i Tanzania, i en vanlig skola när hon var sju år. Men nu går hon i en specialskola där hon kan få extra hjälp.

Tanzania

"Min morfar lyssnar alltid på mig!"

Swabiya har en funktionsnedsättning som gör att det tar extra lång tid för henne att lära sig saker. Hon tycker om att gå i skolan för hon gillar att lära sig saker. Hennes favoritämne är matte. När Swabiya blir vuxen vill hon själv arbeta som lärare.

När Swabiya inte går i skolan tycker hon om att vara med sin bästa kompis Judith. De brukar plugga och rita tillsammans. Swabiya tycker också mycket om att hjälpa till i köket, både hemma och på organisationen YDCP. Det är en organisation som jobbar med att hjälpa barn med olika funktionsnedsättningar.

YDCP har ett barnråd som Swabiya är med i. **I barnrådet får hon lära sig om barns rättigheter tillsammans med andra barn**

Swabiya

Ålder: 14 år
Bor: Tanzania
Gillar: Greja i köket, rita och umgås med morfar

Swabiya bor hos mormor och morfar och trivs bra hos dem.

och ungdomar. Swabiya kan en hel del om barns rättigheter och hon berättar att hon tycker att det viktigaste är att ha någon som lyssnar på en.

– Det är viktigt att vuxna lyssnar på barn, för barn behöver bli lyssnade på.

Själv vet Swabiya alltid vem hon kan prata med.

– Min morfar, han lyssnar alltid på mig, säger hon glatt.

Hon berättar också att hon brukar leka mycket med sin morfar.

– Han brukar skämta med mig och vi skrattar alltid tillsammans.

Det märks att Swabiya tycker om sin morfar, hela hon skiner upp när hon pratar om honom.

Swabiya bor i ett hus tillsammans med sin mormor, morfar, moster och sina två syskon. I Tanzania är det vanligt att barn som har en funktionsnedsättning bor med sina

Att förbereda maten är något Swabiya gillar att göra. Här skalar hon nötter.

mor- eller farföräldrar. Det beror oftast på att föräldrarna inte tycker att de klarar av att ta hand om barnen själva.

I Swabiyas familj finns det en annan anledning till att hon bor med sin mormor och morfar. När Swabiya var liten skilde sig hennes föräldrar. När hennes mamma träffade

en ny man passade det bäst för Swabiya och hennes syskon att bo hos morföräldrarna. De träffar sin mamma ändå, ungefär två gånger i veckan. Swabiya tycker om att bo hos sin mormor och morfar.

– Det gör jag för att vi tycker så mycket om varandra, säger hon.

Text och foto: Emma Asplund

Skolan har fått besök av ungdomar från Sverige. Genom projektet Come Together kämpar de tillsammans för att alla barn ska få gå i skolan. Här spelar eleverna teater.

Fundera på:

1. **Vad hjälper Swabiya att få ett bra liv?**
2. **Vilken hjälp får du med saker du tycker är svårt?**

Elever med funktionsnedsättning är också välkomna i skolan.

Fakta

Vad är funktionsnedsättning?

Har du någon funktionsnedsättning? Alla har kanske något de inte klarar av att göra. Någon kan ha svårt att springa, en annan hör inte så bra. En del har svårt att se på långt håll – eller på nära håll.

- **Fysisk** funktionsnedsättning är när kroppens alla delar inte fungerar som de ska.
- **Psykisk** funktionsnedsättning är att det som är inne i huvudet gör det svårt att göra eller förstå vissa saker.

Vi har lagar i Sverige som säger att alla ska få det så bra som möjligt. Då måste man bygga om och anpassa miljön hemma, ute eller i skolan för alla barn och vuxna. Precis som man tillverkar glasögon så de ska passa till ögonen, istället för tvärtom!

FIFFIGA HJÄLPMEDEL

- **Hiss** är väldigt bra att ha när man ska bära tunga grejor. Livsviktigt om man inte kan gå i trappor!
- **Stor toalett** med bred dörr behövs så det går att komma in med rullstol. Har ni det på er skola? Färgmärkningar på dörrar och på väggar kan vara ett bra sätt att hjälpa dem som ser dåligt eller har svårt att hitta.
- **Punktskrift.** Har ni tänkt på att de som ser dåligt har egna bostäver, punktskrift, som man kan känna med fingrarna på pappret. Kan du någon sådan bokstav? På internet kan du hitta punktskrift. Prova att skriva ditt namn.

Handikapp?

FUNKTIONSNEDSÄTTNING?

Funktionshinder?

Det finns många ord för nedsatt funktion. Förut kallades det handikapp. Nu kallas det funktionsnedsättning istället.
Ordet funktionshinder används när funktionsnedsättningen blir ett hinder för att leva och kunna ta sig fram i vardagen. Ett hinder kan vara att människor runtomkring inte förstår.
Samhället behöver ändras, så att alla kan vara med.

Fundera på:

Det finns olika hjälpmedel som hiss, toaletter med bred dörr, skyltar med punktskrift och mycket annat för att alla ska kunna vara med. Är din skola bra på att göra så ingen känner sig utanför?

Gaza-remsan

Solen stiger över Gaza. Yosef, 8, vaknar långsamt till tonerna från sina jamande, orange katter Zoro och Mish-mish.

Yosef tränar varje dag

Solen skiner igenom plastskynket där fönstret en gång varit. Förra sommaren förstördes delar av huset på grund av kriget som då pågick i Gaza. Under kriget blev också många av Yosefs leksaker förstörda. Fast i skolan finns både vänner och roliga saker att göra.

Mamma Monour gör frukost i köket. Det blir yoghurt, tunnbröd och ett glas apelsinjuice, som Yosef älskar. ”Glungk, glungk, glungk”, han halsar nästan hela glaset på en gång.

Sedan väntar mamma och Yosef på skolbussen tillsammans. På bussen möts han av sina klasskamrater, bland annat kompisen Menah. **Yosef och Menah har en funktionsnedsättning. De är födda med en sjukdom som gör att hjärnans signaler till kroppen inte fungerar som de ska.**

Framme vid skolan möts de av läraren Amany. Här får de den extra hjälp de behöver. Trots att de är i åttaårsåldern kan de inte skriva mycket mer än sina namn. Att prata är också svårt.

Eftersom eleverna på skolan behöver extra mycket uppmärksamhet är det bara sju elever i varje klass. I stället för att lära sig plus och minus lär de sig siffror och färger. Det kräver mycket övning för Menah och Yosef.

Yousef och hans syster Remas gillar att måla.

Yosef

Ålder: 8 år
Bor: Gaza, Palestina
Husdjur: katterna Zoro och Mish-mish

I skolan har varje elev sin egen tandborste, kam och handduk. Att lära sig hur man håller sig ren kräver också mycket träning. Varje dag får Menah borsta tänderna med hjälp av sin lärare Randa. Fram och tillbaka går borsten och Randa följer varje handrörelse. Skummet löddrar och Menah skrattar åt den kittlande känslan från tandborsten.

Många av barnen i deras skola har problem att röra sig. Ben och armar gör inte riktigt som de ska. Därför har de gymnastik varje dag för att träna kroppen. Yosef får träna sin kropp genom en liten hinderbana. Och han får ligga på en jättestor boll som rullas fram och tillbaka.

Medan skoldagen pågår hörs det rytmiska brummandet från en elgenerator i bakgrunden. En motor som går på bensin och skapar ström åt skolan. I Gaza har man oftast bara ström sex timmar varje dag. Den som är utan elgenerator får använda stearinljus och oljelampor för att få ljus på kvällen.

Yosefs bror Yehia och hans mamma Monour visar var familjen bor. Huset har bombats, men familjen bor i de två rummen som är kvar av deras gamla hus. De har fått hjälp av organisationen IM att bygga upp sitt hem och väntar på byggmaterial.

På förmiddagen åker hela skolan till stranden för att njuta av havet. De fikar och några barn har en drake som flyger högt i medelhavsvinden. Till slut är Yosef, Menah och deras kompisar andfådda efter all lek. Det är dags att ta bussen hem. Sanden killar mellan tårna och de vinkar adjö.

Text och foto: Maurits Otterloo

Zyad Abo får – precis som Yosef – sjukgymnastik varje dag i skolan. Många av dem som har svårt med inlärning, har också svårt att få kroppen att röra sig som de vill. Då är det bra att träna.

Pingvinen

– fågeln med finaste kostymen!

Pingviner kan se lite klumpiga ut vid första ögonkastet. Men låt dig inte luras. De är väldigt smidiga under ytan!

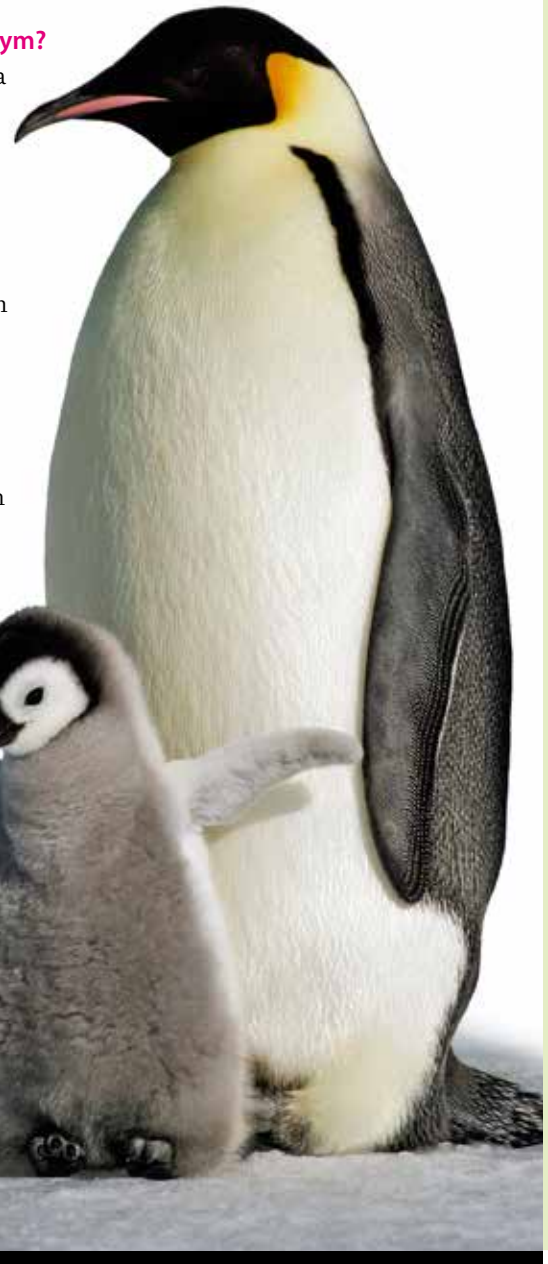

Hur kommer det sig att pingviner har en sådan fin kostym?

Kostymen är både vacker och finurlig. Den vita magen ska lura fienden som simmar underifrån. När den tittar upp ser magen ut som en ljus himmel. När fienden kommer ovanifrån syns inte den svarta ryggen i det mörka havet.

Hur snabbt simmar en pingvin?

Kejsarpingvinen kan simma snabbt, 25 km i timmen. Den kan dyka 500 meter under ytan och vara under vattnet i 20 minuter.

Hur klarar de sig i kylan?

Pingvinerna bor på södra halvklotet. För att klara kylan har de tre lager med korta fjädrar som bildar en tjock och tät fjäderdräkt som är vattenavvisande. De har även en fettlager innanför huden.

Vem ruvar på ägget?

Hanen ruvar på ägget som honan lagt. Han skyddar det i ett hudveck mellan sina simfötter. Hanarna står i täta flockar och när vinden är hård vänder de ryggen mot vinden. De byter även plats så att de som står ytterst kan få komma i lä ibland. Trots att det kan vara -40 grader kan ägget hållas i 39 plusgrader. Hanen ruvar på ägget i två månader innan det kläcks.

Kan ungen känna igen sina föräldrar?

Om en pingvin ropar på sin unge känner ungen igen lätet och går till rätt förälder för att få mat. De gillar fisk! Föräldrarna tar hand om ungen tillsammans och oftast håller de ihop hela livet.

Text: Teresia Hördegård Foto: Istockphoto

Skola – för alla

Alla barn har rätt till ett bra liv. Självklart. Och att kunna delta i samhället. Men även om det är självklart när vi tänker på det, så är det inte alltid det fungerar på riktigt.

Det kan vara praktiska saker som inte fungerar. De kan förändras om vi tänker till innan. Byggs en skola ska även de som inte kan se eller gå kunna ta sig fram. Det stora hindret för barn som lever med någon nedsatt funktion är att ingen har tänkt att de ska vara med. Det är då det blir ett funktionshinder. Så lösningen är att börja tänka på att alla ska kunna delta.

Barn påverkar

Ett bra exempel är från en barnklubb i Kenya: De fick lära sig att alla barn har rätt till skola. Då gick de runt i byn och kollade om alla gick i skolan. De hittade åtta barn med funktionsnedsättning som inte hade fått börja. Barnklubben pratade med skolan, bychefen och föräldrarna och efter ett år hade sju av barnen börjat skolan. Det stora hindret här var att varken föräldrar eller skola hade tänkt att barn med funktionsnedsättning kunde gå i skola. Men det kunde de!

Organisationer hjälper

Rafiki jobbar med Erikshjälpen och IM som gör många insatser för barn i världen. Förr handlade det mycket om hjälp med rullstolar i fattiga länder. I dag handlar det mest om attityder, alltså hur människor tänker. Samhället behöver lyssna på barn med funktionsnedsättningar och deras föräldrar. Organisationerna hjälper till att påverka så att skolan kommer på att de ska se till att alla barn kan delta.

Text: Andreas Hallman
Foto: Emma Asplund och Ola Elmquist

– Jag gillar skolan, säger Rajabu, som har fått börja i förskolan.
Han kan inte gå, och i Tanzania där han bor är det inte självklart att få gå i skolan då. På YDCP får han rätt hjälp och Erikshjälpen stöder arbetet.

Victoria från Sverige och Rani från Tanzania arbetar i projektet Come Together. Det är ett samarbete med Erikshjälpen och FUB i Sverige, Tanzania och Rwanda. Ungdomarna gör musik ihop och kämpar för att barn med funktionsnedsättning också ska få gå i skolan.

Intervju

Lovisa – en glad förebild

Lovisa Söderberg

Ålder: 27 år
Bor: Centrala Stockholm
Favoritmat: skaldjur och risotto
Favoritmusik: det mesta
Favoritfärg: lila

Se hela intervjun med Lovisa på www.rafiki.se

Vi har bestämt träff med Lovisa Söderberg på ett kafé i Stockholm. Hon är en pigg tjej, 27 år och bor i Stockholm. Många känner igen henne sedan hon jobbade på SVT med Bolibompa.

Vi som möter Lovisa är Rafikis knattereportrar Lizen och Oskar och hon har mycket att berätta.

– På fritiden brukar jag träna och vara med min pojkvän. Jag är bra på att vara glad och att sjunga, säger Lovisa, som har en funktionsnedsättning. Hon förklarar hur det gick till.

– När jag låg i min mammas mage hände någonting. Jag fick syrebrist i hjärnan och det gör så att jag inte kan styra mina ben som jag vill, säger Lovisa.

Skadan upptäcktes tidigt, men det var inte förrän hon var fyra år som hon fick diagnosen. Hon hade en CP-skada.

När fick du veta att du hade en funktionsnedsättning?

– När jag kom hem från förskolan brukade jag alltid stretcha. En dag frågade jag min pappa om hur ofta mina kompisar stretchade – och det var då jag fick reda på att jag hade en funktionsnedsättning, säger Lovisa.

I skolan blev hon bra behandlad, men ibland var det några som frågade varför hon gick så konstigt. Då fick hon förklara, men det var ingen som retade henne.

Lovisa berättar:

– Jag började sitta i rullstol när jag var tolv år. Men jag hade den tidigare när vi var på utflykt med skolan och förskolan.

Ändrades ditt drömjobb från när du var liten till du blev stor?

– Ja, jag ville bli delfinskötare när jag var liten, men sedan ville jag jobba i radio för att ingen skulle se att jag satt i rullstol. Efter det tänkte jag att det var viktigare att man såg att jag satt i rullstol. Då började jag jobba i tv istället, säger Lovisa.

Hur kom du in på Bolibompa?

– Jag fick ett mail från min kompis som skrev att Bolibompa behövde nya programledare. Jag sökte jobbet och fick det, säger Lovisa.

Lovisa jobbade på Bolibompa i tre och ett halvt år. Hon kände att hon var en förebild för de som satt i rullstol.

Nu när hon har slutat på Bolibompa jobbar hon med att prova ut rullstolar till de som behöver för att de ska sitta bra. I sitt jobb kör hon bil till olika platser i Sverige för att visa rullstolar.

Hur tycker du en bra kompis är?

– En bra kompis är en person som man kan lita på, man ska inte behöva göra sig till och man stöttar varandra, berättar Lovisa.

Vilken tycker du är den viktigaste rättigheten för barn?

– Yttrandefrihet, att alla barn har rätt att säga vad de tycker, säger Lovisa.

Vad kan du ge för råd och uppmuntran till de som läser Rafikis tidning?

– Du ska prova på, drömma stort och våga testa och se vad som händer. Du ska göra det du är bra på, avslutar Lovisa.

Text: Lizen Bergström och Oskar Steinwall
Foto: Teresia Hördegård

Oskar, Lizen och Lovisa.

Krysset

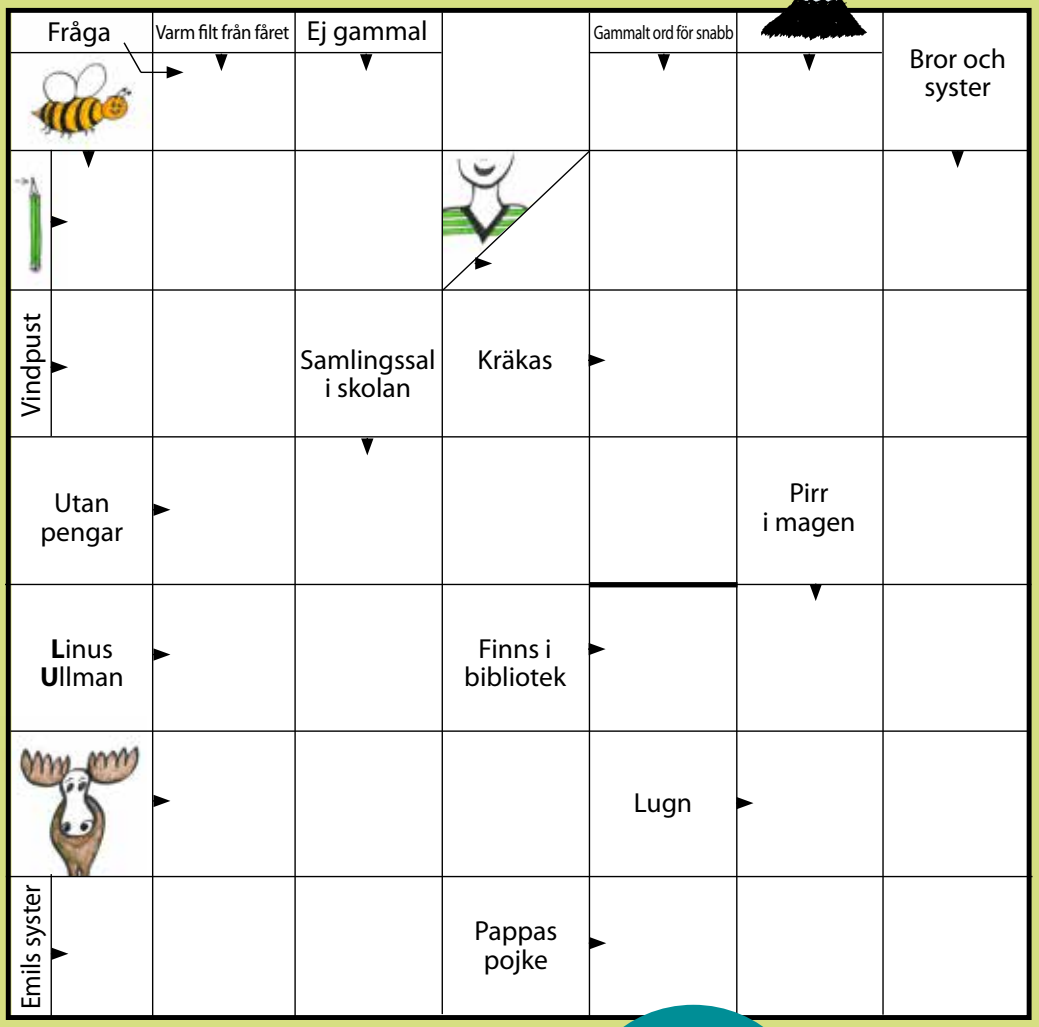

Konstruktion: Gunnel Rylander Illustration: Camilla Sköld

Kan du lösa Rafikikrysset?

Du kan vinna fair trade-tillverkade elefanter från Indien!
Senast 1 mars 2016 vill vi ha din lösning.
Ta gärna en kopia på sidan så du inte behöver klippa sönder tidningen.

Skicka din lösning till ”Rafikikryss 1-2016”, Erikshjälpen, Box 1, 570 15 Holsbybrunn.
Glöm inte skriva namn och adress. Den 4 mars presenteras vinnarna på www.rafiki.se

Lek

Komma i mål på samma tid

Tävlingen går ut på att de tävlande ska gå en bana två gånger och försöka komma i mål på samma tid båda gångerna! Det spelar ingen roll hur lång eller kort tid det tar. Det gäller bara att vara exakt!

1. Gör en bana inomhus eller utomhus med några hinder. Den kan vara kort eller lite längre.
2. Starta en och en och ta tiden.
3. Alla tävlande ska ta sig runt banan en andra gång. Nu ska alla komma i mål så nära sin första tid som möjligt.

Denna lek kan ni variera genom att prova att ha olika begränsningar eller hjälpmedel.
Ni kan:

- **ha en bindel för ögonen**
- **använda cykel eller sparkcykel**
- **hoppa på ett ben**

Testa olika varianter. Det spelar ingen roll vilka förutsättningar man har!

© Henry Hahne

RAFIKI
Världen är full av nya kompisar!

Rafiki nr 82 (1-2016) Funktionsnedsättning

Rafiki betyder kompis på språket swahili. Skoltidningen passar för barn i de tidigare skolåren och tar på ett enkelt sätt upp barns vardag runt om i världen, visar på likheter och olikheter och lyfter barns rättigheter.

Prenumerationspris per år (4 nr) inkl frakt och moms.

1 ex	**per utgåva**	**50 kr**
30 ex	**per utgåva**	**250 kr**
100 ex	**per utgåva**	**800 kr**

Tidningen kommer i januari, april, augusti och oktober.

Har ni frågor eller önskar annat antal tidningar än ovan är ni välkomna att höra av er på 0383-46 74 50 eller läs mer på www.rafiki.se.

Erikshjälpen och **IM** står bakom Rafikiprojektet. Informatörer är ute i skolor och berättar om barns lika värde och skapar kontakt mellan barn i Sverige och i andra länder. Arbetet bygger på barnkonventionen. Tillsammans med skolklasser gör Rafiki insatser för barn som inte har det så bra. Då får barn i Sverige se att det går att förbättra världen.

Rafiki stöds av Sida genom Svenska Missionsrådet.
Erikshjälpen och IM arbetar för barn och vuxna runt om i världen. En av våra viktigaste uppgifter att se till att barn får gå i skola. De får också bra mat och sjukvård.

Kontakta gärna våra informatörer för besök, ring 0709-37 33 06 eller 0709-37 33 08.

Utgivare: Erikshjälpen och IM
E-post: rafiki@rafiki.se
www.rafiki.se
Ansv.utgivare: Daniel Grahn
Redaktion: Camilla Sköld, Andreas Hallman, Bitte Arréhn, Henry Hahne, Teresia Hördegård, Marcus Nilsson och Josefine Antonsson

ISSN 1401-4335 *
Layout: Gilla Design
Tryck: ÅkessonBerg
Rafiki är tryckt på Svanenmärkt papper med Svanenlicensierad produktion.

ERIKSHJÄLPEN

im INDIVIDUELL MÄNNISKOHJÄLP SWEDISH DEVELOPMENT PARTNER

www.erikshjalpen.se | www.manniskohjalp.se

Alla vinner

Har du tänkt på vad som händer när saker och platser är gjorda så de passar dem som har någon funktionsnedsättning? Då har det samtidigt blivit bättre för många andra också. Alla vinner faktiskt på att vi kommer på bättre och smartare lösningar som passar fler.

FOTO: MATILDA SKÖLD

Lekplatser

Nya lekplatser byggs så att det går bra att köra med rullstol där. Mjuk gummiasfalt gör att fler kan vara med och leka. Kompisgungan har gjorts för dem som inte kan röra sig så bra, men den är rolig för alla. Det tycker Alfred, Rasmus, Theo, Zeth, Theo, Elsa och hunden Edda också.

Kniv med bra grepp

Det finns både osthyvel och kniv som har handtaget uppåt. Bra redskap för den som är svag i händerna. Även små barn kan klara att hyvla ost och skära bröd.

FOTO: TERESIA HÖRDEGÅRD

FOTO: ISTOCKPHOTO

Hiss

Det är nyttigt att gå i trappor för den som kan och orkar. För den som inte kan gå, har tunga kassar eller ska flytta är hissen en smart lösning.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Bättre inomhusmiljö

Den som har allergi och astma behöver bättre ventilation* och städning. Bort med farliga kemikaler. Det hjälper för dem – och det blir mer hälsosamt för alla.

**luft in och ut*

Bullerfritt

På skolor där någon har svårt att höra har de tagit bort bullret som stör. Då det har blivit bättre för alla andra också.

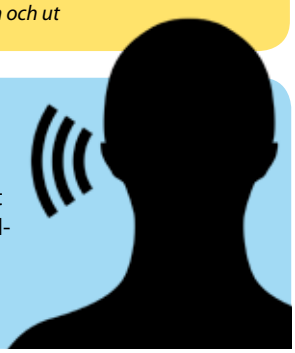

ILLUSTRATION ISTOCKPHOTO

Nästa Rafiki kommer efter påsk